

13. Memories of Man, Scientist, Civilist-era (to the 85th birthday of Academician Yaroslavna Shevchenko); per community Ed. R.O. Stefanchuk (2017). Kyiv (in Ukr.).

14. Kharkov Civil School: the face of inheritance law./ I.V. Spasibo-Fateeva, O.P. Pechenyi, V.I. Krat, etc. Ed. I.V.Spasibo-Fateevoy (2016). Kharkiv. (in Rus.).

15. Zaika, Y.O.(2011). Realization of the principles of justice in the change of priority in inheritance by law. *Yuridicheskaya nauka (Legal science)*, 2, 37–44. (in Ukr.).

Стаття надійшла до редакції 24 квітня 2018 р.

УДК 347.2

С. І. Шимон*,
доктор юридичних наук, доцент
завідувач кафедри правового регулювання економіки
ДВН «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПРАВО ВЛАСНОСТІ НА БЕЗДОКУМЕНТАРНІ ЦІННІ ПАПЕРИ З ПОГЛЯДУ СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЙ ВЛАСНОСТІ

У статті аналізуються проблеми права власності на бездокументарні цінні папери як майнові, але нематеріальні об'єкти цивільних прав. Авторка розглядає цю проблему у світлі концепцій «майнової», «неречової» та «віртуальної» власності і доводить, що бездокументарні цінні папери є фікцією речі, право власності на них є неречовим правом власності і на такі цінні папери поширюється правовий режим речей.

Ключові слова: бездокументарні цінні папери, об'єкти цивільних прав, безтілесні речі, неречове право власності.

В статье анализируются проблемы права собственности на бездокументарные ценные бумаги, являющиеся имущественными, но нематериальными объектами гражданских прав. Автор рассматривает проблему в контексте концепций «имущественной», «неречевой» и «виртуальной» собственности и доказывает, что бездокументарные ценные бумаги выступают фикцией вещи, право собственности на них является неречевым правом собственности и на такие ценные бумаги распространяется правовой режим вещей.

* Shymon S. I., Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Legal Regulation of the Economy Department in Kyiv National Economic University named after Vadym Getman

THE RIGHTS OF PROPERTY ON UNCERTIFICATED SECURITIES PROPERTIES FROM THE VIEW OF MODERN CONCEPTS OF PROPERTY

Ключевые слова: бездокументарные ценные бумаги, объекты гражданских прав, бестелесные вещи, неимущественное право собственности.

The article analyzes the problems of ownership of uncertificated securities, which are property, but non-material objects of civil rights. The author considers the problem in the context of the concepts of «property», «immaterial» and «virtual» property. The author proves that uncertificated securities are a fictitious things. The ownership of such securities is an immaterial property right; the legal regime of things extends on such securities as well.

Key words: uncertificated securities, objects of civil rights, incorporeal things, immaterial property rights.

Постановка проблеми. Бездокументарні цінні папери з'явилися в цивільному обігу внаслідок розвитку інформаційних технологій та запровадження електронних систем обліку інформації, що прискорило оборот цінних паперів, зумовило економію витрат на обслуговування системи їх зберігання, істотно поштовпувало розвиток фондового ринку та посприяло приведенню його у відповідність до міжнародних стандартів. Бездокументарні цінні папери є об'єктами права власності так само, як і документарні, що встановлено у ст. 1 Закону України «Про депозитарну систему України». Водночас, поява таких об'єктів спричинила низку проблем законодавства та юридичної практики, оскільки існуючі механізми правового регулювання відносин цивільного обороту традиційно зорієнтовані на обіг матеріалізованих об'єктів цивільних прав. Питання ж про придатність таких механізмів, вихідною основою яких є право власності, що уповноважує особу на вчинення актів розпорядження відповідними об'єктами, для застосування до майнових, але нематеріалізованих об'єктів, залишається дискусійним у правовій теорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом проблема прав на цінні папери та їх специфіка як об'єктів добре досліджена в цивілістичній доктрині — до неї зверталися вчені всіх періодів розвитку правової думки: К. Н. Анненков, Д. І. Мейер, Г. Ф. Шершеневич, М. М. Агарков, В. М. Гордон, Б. Б. Черепахін, Є. О. Суханов, В. А. Белов, Н. С. Кузнєцова, Д. В. Мурзін, В. В. Посполітак, І. В. Спасибо-Фатєєва, Я. М. Шевченко, В. Л. Яроцький та ін. В останні роки в Україні оприлюднено чимало праць, автори яких (О. І. Виговський, О. М. Гнатів, Р. В. Карпов, О. Ю. Кікоть, Л. М. Саванець, Д. С. Трофименко) вивчають саме проблеми бездокументарних цінних паперів як об'єктів цивільних прав. У цих

роботах, переважно, досліджуються проблеми правової природи бездокументарних цінних паперів і питання дуалізму прав на них (прав на цінні папери та прав із паперів). Тоді як щодо права власності на такі цінні папери дискусія триває і нині. Так, у науковій літературі обговорюється питання про існування, поряд із традиційним правом власності, права «майнової», «немайнової», «неречової» і навіть «віртуальної» власності, яке формується саме щодо безтілесних майнових об'єктів цивільних прав.

Постановка завдання. Отже єдності думок щодо природи та змісту права власності на бездокументарні цінні папери у цивільничій науці ще не досягнуто. Залишається актуальним завдання визначити особливості права власності на бездокументарні цінні папери як майнові, але безтілесні об'єкти цивільних прав, виокремити елементи змісту такого суб'єктивного права власності та з'ясувати можливості поширення на ці об'єкти правового режиму речей, що і є метою нашої праці.

Основні результати дослідження. Цінний папір, незалежно від того, є він документарним чи бездокументарним, вважається «документом», який посвідчує майнові права; це характеризує всі без винятку цінні папери і є головною їх рисою. Проте «документ» є лише носієм інформації про права і сам по собі не є об'єктоздатним, не має самостійної мінусової вартості, її мають лише права, які ним посвідчені. Наприклад, акція як документ має цінність остільки, оскільки уповноважує до права участі, права на частку у товаристві, тому право власності на акцію є правом власності на права, які випливають із акції.

Тож цінні папери є певною конструкцією, яка слугує виключно інтересам обороту — вони є зручним засобом для посвідчення майнових прав та спрощення процедури їх передання іншим особам. Тому Ю. Г. Басін називав їх «оборотним комерційним символом», який «фіксує і підтверджує оборотне право і як засіб фіксації та підтвердження є незамінимим» [1, с. 245]. Реальним об'єктом права власності тут виступають майнові права, які посвідчуються бездокументарним цінним папером. А майнові права як об'єкти, що доведено нами в іншій праці [2, с. 296–297], є фікцією речі (ідеальною річчю).

У доктрині цивільного права в поглядах на природу цінних паперів склалися два головні підходи. По-перше, документарний, прихильники якого (В. А. Белов, П. Ю. Дробишев, Є. О. Крашенніков, Є. О. Суханов та ін.) пропагують поширення режиму

права власності на документарні цінні папери, сприймаючи їх на рівні рухомих речей, але вважають це неможливим для бездокументарних цінних паперів, де річ (документ) відсутня; тому вони оцінюють документарні та бездокументарні цінні папери як різні об'єкти, цивільно-правовий режим яких має відрізнитися. По-друге, недокументарний (моністичний) підхід, прибічники якого (Р. Л. Юлдашбаєва, Д. В. Мурзін та ін.) розглядають всі види цінних паперів (і документарні, і бездокументарні) як безтілесні речі, на які слід поширювати пропріетарний режим власності.

Висловлено й низку альтернативних думок. Так В. О. Лапач відносить цінні папери до матеріальних об'єктів, але вважає недоцільним поширювати на них правовий режим речей [3, с. 441]. Враховуючи суто зовнішню подібність цінних паперів і речей, І. В. Спасибо-Фатеева підкреслює, що норми речового права застосовуються до цінних паперів лише за умови, що це не суперечить «правовому статусу» останніх [4, с. 132].

За підходом, що сформований К. І. Скловським, цінні папери в документарній формі розглядаються як об'єкти речових прав, тоді як бездокументарні цінні папери — виключно як зобов'язальні права, обороту яким притаманні ознаки обігу речей [5, с. 83–84]. У цій концепції простежується змішування категорій: права на цінний папір та права з цінного паперу; але ж у документарних цінних паперів теж є права, які з них випливають, а бездокументарні цінні папери також є об'єктом права власності. Спроба розмежувати режим цінних паперів залежно від форми закріплення прав, які з них випливають, призведе до помилкових висновків про те, що, наприклад, знерухомлення акцій змінило об'єкт права власників цих цінних паперів.

Деякі науковці вбачають головну відмінність бездокументарних та документарних цінних паперів у тому, що матеріальні носії, в яких вони втілюються, можуть знаходитися або безпосередньо в управомочених осіб (документарні цінні папери), або в третіх осіб (бездокументарні цінні папери); власники цінних паперів можуть здійснювати та відчужувати свої права або безпосередньо (на документарні цінні папери), або — за умови звернення до особи, у якої зберігається матеріальний носій відповідного запису (на бездокументарні) [6, с. 23]. Тож, усе зводиться до процесу відчуження, який для емісійних цінних паперів передбачає публічність як додаткову процедуру.

Особливе розуміння бездокументарного цінного папера пропонує Д. І. Степанов: це ідеальна оболонка, яка виступає своєрідною рахунковою одиницею, що включає сукупність прав; емісійний цінний папір є правовою конструкцією яка використовується правопорядком для того, щоб запускати в обіг майнові права [7, с. 75–76]. Оригінальну концепцію цінних паперів сформував В. Л. Яроцький, який визнає їх конструкцією встановлення, здійснення, передачі, відновлення й захисту майнових прав двох можливих форм (документарної або бездокументарної) їх фіксації; [8, с. 13–16, 17]. В той самий час автор вважає фікцією поширення на цінні папери правового режиму об'єктів цивільних прав, хоч саме це і дозволило забезпечити оборотоздатність відповідним майновим правам та поширити абсолютний захист на по суті відносні за змістом відносини у сфері участі цих прав у майновому обороті [8, с. 17, 21]. Відтак науковець пропонує вивести цінні папери з категорії речей і розглядати їх як самостійні види об'єктів цивільних прав [8, с. 69].

Не вдаючись до дискусії стосовно фікційності правового режиму, оскільки це виходить за межі предмета нашого дослідження, відзначимо, що висновок про самостійне значення цінних паперів як об'єктів видається логічним, адже цінні папери є певною фікцією, що підтверджується й тим, що форма їх існування не впливає на обсяг прав, які ними посвідчуються, та на можливість посвідчувати відповідні права. Так, функцію посвідчення прав щодо бездокументарних цінних паперів — прав (права власності) на такі цінні папери та прав за цінними паперами згідно зі ст. 8 Закону України «Про депозитарну систему України» від 6 липня 2012 р. виконує обліковий запис на рахунку в цінних паперах депонента в депозитарній установі.

Погляд законодавця на питання, що саме є об'єктом у праві власності на цінні папери, досить динамічно змінювався. Так, норми Закону України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» (нині *нечинний*) та попередня редакція відповідної статті ЦК України суперечили ідеї про те, що документарні цінні папери є речами, а бездокументарні — зобов'язальними правами. Закон приписував, щоб іменні цінні папери, які випущені в документарній формі, передавалися в порядку, встановленому для відступлення права вимоги (ч. 4 ст. 197 ЦК України, ч. 1 ст. 5 Закону). Отже передання іменних документарних цінних паперів розглядалося як відчу-

ження майнових прав. Для документарних цінних паперів на пред'явника закон зазначав, що право власності на них переходить з моменту передання цінних паперів (ч. 3 ст. 197 ЦК України, ч. 2 ст. 5 Закону); тобто на ці випадки закон поширював норми про відчуження речей. Право ж власності на бездокументарні цінні папери переходило до нового власника з моменту зарахування їх на його рахунок у зберігача (ч. 1, ч. 3 ст. 5) — законодавець виходив з речової природи бездокументарних цінних паперів.

Наведені положення закону зумовлювали низку запитань, адже всі види цінних паперів є об'єктами права власності, причому для документарних цей факт є більш очевидним, бо вони втілюються в певну річ (папір). Але саме тоді, коли цей оречевлений предмет є наявним та індивідуалізованим (іменний папір), законодавець пропонував механізм відступлення прав, а не фактичну передачу речі і перехід права власності, що було б логічнішим. Отже здійснювалося відступлення прав, які випливають з цінного папера. А що ж відбувалося з правом *на* цінний папір? Враховуючи таку позицію законодавця, слід було констатувати, що право власності на папір слідувало за правами з папера. Для відчуження ж прав за документарним цінним папером було встановлено механізм відчуження речей — право власності на папір передавалося одночасно із врученням документа (ч. 3 ст. 197 ЦК України). Для бездокументарних цінних паперів, де уречевленого об'єкта права власності немає, також встановлювався речово-правовий механізм відчуження. Отже, в останніх двох випадках, навпаки, права з папера слідували за правом *на* папір. Але про слідування йшлося б тоді, якби саме головне право було б здійсненним і без «слідуючих» за ним прав. Тоді як насправді без прав з папера «голе» право власності на нього нічого не варте. Отже має зберігатися нерозривний зв'язок цих прав, але законодавець їх «розірвав», передбачивши процедуру відступлення права вимоги, де право власності на папір втрачало своє значення. Причина такої недовершеності в позиції законодавця полягала в ігноруванні того факту, що об'єктом прав виступає не цінний папір (фікція), а виключно права з нього (які ним посвідчені). Сам цінний папір слугує об'єднанню цих прав у єдиний об'єкт, а право власності на цінний папір — встановленню режиму виключного владарювання власника над цими правами.

Проблема взаємозв'язку права власності на цінний папір з правами з нього обговорюється в науці. В. А. Белов зазначає, що право

власності на цінний папір тісно пов'язане з правом, яке в ньому інкорпороване, і без останнього не може бути ні здійснене, ні передане; а право-цінність, яке втілене в цінному папері, не може бути ні здійснене, ні передане без права власності на папір. Завдяки цьому, по-перше, виключається неспівпадання особи власника папера та особи, уповноваженої за ним; по-друге, неможливо передати право на папір без прав з папера і навпаки [9, с. 33]. За твердженням В. Л. Яроцького нормативне встановлення взаємозв'язку між майновими правами (об'єкт-благо) і цінними паперами (об'єкт-фікція) з наданням останнім значення форми-носія інформації юридичного змісту, об'єктивованої в паперових документах або облікових записках, легально йменується об'єктом цивільних прав, але в законі сконструйовано як «об'єкт-інструмент правовстановлення, правопосвідчення, правоздійснення, правопередачі, правовідновлення й правозахисту». Вчений доводить, що «інструментально-допоміжні» права на папери (право власності на квазі-об'єкт, об'єкт-фікцію) підпорядковані основним правам з паперів «(об'єкт-благо)» [8, с. 17, 21]. Ця ідея практично втілена в нормах чинного нині закону.

Таким чином, більшість науковців сходяться в думці, що цінні папери як об'єкти права власності є комплексом майнових прав. На майнові права відповідно до ч. 2 ст. 190 ЦК України поширюється правовий режим речей, зокрема і право власності. А право власності на майнові права в науці пов'язується з безтілесними речами; теорію права власності на безтілесні речі схвалювали класики юридичної думки та підтримують сучасні науковці; ця проблема досліджена нами в іншій праці, де ми доводимо існування неречового права власності [2, с. 304, 334], об'єктом якого виступають майнові права, а змістом якого є, передусім, правомочність владування: повноваження, яке охоплює будь-які можливості суб'єкта владарювати над об'єктом.

В науковій літературі пропонуються різноманітні концепції права власності на нематеріальні майнові об'єкти. Російські правники зініціювали концепцію права власності як універсального права, об'єктом якого є не тільки речі, а й нематеріальні цінності, у тому числі гроші, об'єкти інтелектуальної власності, а також особисті немайнові блага особи. Так, В. В. Галов та С. О. Зінченко [11, С. 20–21, 28–29, 77–78] виділяють три види прав власності: речове, майново-немайнове та немайнове право власності.

Розширяючи перелік об'єктів та розсуваючи рамки змісту права власності, С. С. Алексєєв, пропагує ідею переродження

власності як речового правовідношення, яке поступово переростає у зобов'язальні правовідносини. При цьому вчений безперечно визнає невіддільність будь-якого права власності від конкретного речового об'єкта: за всім «паперовим» криються речі у вигляді унікальних матеріальних, інтелектуальних, духовних цінностей [10, с. 61–62, 207, 223–224]. Обстоюючи збереження такого речового аспекту права власності, автор окреслює дуже широке коло його об'єктів: речі, нематеріальні блага (честь, гідність і подібн.), результати авторства, винахідництва, засоби індивідуалізації, цінні папери, «гроші-носії» тощо [10, с. 55–59].

Такі нестандартні підходи не сумісні з усталеною тріадою повноважень власника, тому автори розцінюють право власності як універсальне право, зміст якого визначається у кожному конкретному випадку індивідуально. У зв'язку з цим В. А. Белов запропонував концепцію еластичного права власності: за своїм змістом це право гнучке, здатне до плавного розширення; вид та обсяг повноважень власника залежать від особливостей об'єкта та характеристик суб'єкта права [12, с. 395–396], з чим слід погодитися.

Саме питання про зміст права власності на цінні папери та майнові права надихнуло на розробку концепції «майнової власності» (до складу якої включають і майнові права, і об'єкти інтелектуальної власності) [13, с. 32–35]. Її прибічниця І. В. Спасибо-Фатєєва пропонує поширювати традиційну структуру права власності на нематеріальні майнові об'єкти. Уразливість же такого визначення вбачається в тому, що речове право власності також є майновим за змістом, як будь-який об'єкт, що має економічну цінність, а тотожність змісту «майнового» і «речового» права власності унеможливило їх відокремлення.

У новітніх працях формується ідея визначення бездокументарних цінних паперів як об'єктів «віртуальної» власності, що проголошується їх виключною ознакою. Скажімо, Д. С. Трофименко ототожнює обліковий запис та бездокументарний цінний папір, вважаючи його об'єктом віртуальної власності; за її висновками це «матеріальний об'єкт — електронна «комірка», що вміщує у собі бінарний код, який в електронному середовищі є фіксатором інформації». Тому бездокументарні цінні папери є «віртуальними цінними паперами», «віртуальними речами», які наділені речовозобов'язальними властивостями та перебувають в цивільному обороті як інструменти посвідчення майнових прав [14, с. 8, 10]. Авторка виділяє такі правомочності щодо об'єктів віртуальної

власності: володіння бездокументарними цінними паперами шляхом володіння кодом на відповідному комп'ютері у реєстрі депозитаріїв; користування — здійснення дій щодо такого цінного паперу; розпорядження — шляхом укладання відповідних правочинів [14, с. 8].

Стосовно «віртуального об'єкта» зазначимо, що, враховуючи етимологію слів, віртуальний об'єкт є вигаданим, створеним лише уявою людської думки, імітованим за допомогою інших об'єктів. У цьому сенсі можна погодитися з визначенням бездокументарних цінних паперів як віртуальних об'єктів права власності, оскільки вони виступають «вигаданою річчю». Але, враховуючи той факт, що йдеться по правові явища, слід нагадати, що у праві така «вигадка» має значення правової фікції і не потребує назви «віртуальної». Проте можливі дещо інші висновки стосовно «віртуальної власності», яку авторка розглядає у сенсі саме права власності, адже виокремлює елементи змісту цього права. Не слід забувати, що стосовно цього «віртуального (вигаданого, імітованого)» об'єкта виникають цілком реальні правовідносини: бездокументарний цінний папір є реальним об'єктом права власності, а також об'єктом цивільного обороту, а отже об'єктом зобов'язальних правовідносин; у межах цих правовідносин існують і здійснюються реальні права та виконують суб'єктивні цивільні обов'язки. Відтак, правовідносини, об'єктом яких є бездокументарні цінні папери, не зовсім коректно іменувати віртуальними.

Враховуючи специфіку бездокументарних цінних паперів як об'єктів цивільних правовідносин, слід дійти висновку, що стосовно них існує неречове право власності, яке встановлюється як право власності на комплекс майнових прав, що посвідчені бездокументарними цінними паперами.

Зважаючи на нематеріальний (але майновий) характер бездокументарних цінних паперів, в основі змісту права власності на них слід визначити правомочність владування, яка може охоплювати будь-які види повноважень щодо об'єктів, незалежно від їх видової приналежності, та будь-які випадки правового панування над об'єктом. Владуванням слід вважати забезпечену законом можливість управненої особи підпорядковувати визначене благо (цінний папір, комплекс майнових прав) своїй волі у будь-який спосіб, який не суперечить закону та моральним засадам суспільства. Неречове право власності включає повноваження владарювати (обладувати), користуватися та розпоряджатися цінними па-

перами. Вичерпний перелік повноважень не може бути встановлений на законодавчому рівні; можливість владування дозволяє управленій особі самостійно створювати для себе повноваження, в межах, визначених законом для здійснення цивільних прав певного виду.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Викладене дає підстави констатувати, що бездокументарні цінні папери є юридичною фікцією речі, ідеальною річчю, яка об'єднує в собі комплекс майнових (майнових та немайнових) прав. Оформлення комплексу майнових прав в єдиний об'єкт (що по суті виявляється в обліковому записі на рахунку депонента) призначене для обслуговування цивільного обороту, що зумовлює встановлення права власності щодо бездокументарного цінного папера (комплексу майнових прав).

Право власності на бездокументарні цінні папери є неречовим правом власності, яке уповноважує власника до повного владування над таким об'єктом, наділяючи його низкою виключних повноважень. Неречовий характер права власності на бездокументарні цінні папери не виключає поширення на них правового режиму речей, що обумовлюється правовою фікцією «майнове право є річчю», закріпленою в ч. 2 ст. 190 ЦК України.

Попри це, цивільно-правовий режим бездокументарних цінних паперів надає широкі можливості для наукових пошуків, насамперед, у питанні про специфіку механізму правового регулювання обігу бездокументарних цінних паперів, особливості застосування засобів цивільно-правового захисту, які притаманні захисту права власності на речі і подібн.

Список використаних джерел:

1. *Басин Ю. Г.* Избранные труды по гражданскому праву / сост. И. П. Грешников / Ю. Г. Басин. — С.-Пб. : Юрид. центр Пресс, 2003. — 591 с.
2. *Шимон С. І.* Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин : монографія / С. І. Шимон. — К. : Юрінком Інтер, 2014. — 664 с.
3. *Лапач В. А.* Лапач В. А. Система объектов гражданских прав : теория и судебная практика / В. А. Лапач. — М. : Юридический центр Пресс, 2002. — 568 с.
4. *Спасибо-Фатеева І. В.* Цивільно-правові проблеми акціонерних правовідносин : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03. / Інна Валентинівна Спасибо-Фатеева. — Х., 2000. — 383 с.

5. Скловский К. И. Применение гражданского законодательства о собственности и владении. Практические вопросы / К. И. Скловский. — М. : Статут, 2004. — 365 с.

6. Белов В. А. Ценные бумаги как объекты гражданских прав : дисс. ... канд. юрид. наук (в форме научного доклада, выполняющего также функции автореферата) : 12.00.03 / Вадим Анатольевич Белов. — М., 1996. — 41 с.

7. Степанов Д. И. Вопросы теории и практики эмиссии ценных бумаг / Д. И. Степанов // Хозяйство и право. — 2002. — № 4. — С. 73–85.

8. Яроцький В. Л. Цінні папери в механізмі правового регулювання майнових відносин : дис. ... докт. юрид. наук. : 12.00.03 / Віталій Леонідович Яроцький. — Х., 2007. — 438 с.

9. Белов В. А. Ценные бумаги в российском гражданском праве / под. ред. проф. Е. А. Суханова / В. А. Белов. — М. : Учебно-консультационный центр «ЮрИнфоР», 1996. — 448 с.

10. Алексеев С. С. Право собственности. Проблемы теории ; 2-е изд., перераб. и доп. / С. С. Алексеев. — М. : Норма, 2007. — 240 с.

11. Галов В. В. Собственность и производные вещные права: теория и практика : монография / В. В. Галов, С. А. Зинченко. — Ростов-на-Дону : Изд-во СКАГС, 2003. — 200 с.

12. Белов В. А. Гражданское право. Общая часть. Введение в гражданское право : учебник; 2-е изд., перераб. и доп. / В. А. Белов. — М. : Издательство Юрайт, 2012. — Т. 1. — 521 с.

13. Спасибо-Фатєєва І. В. Корпоративна власність / І. В. Спасибо-Фатєєва // Українське комерційне право. — 2006. — № 7. — С. 32–35.

14. Трофименко Д. С. Бездокументарні цінні папери як об'єкт цивільного права : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : 12.00.03 / Д. С. Трофименко. — Х., 2018. — 20 с.

References:

1. Basin Y. G. (2003) *Selected Works on Civil Law*. sost. I. P. Greshnikov. — S.–Pb., Yurid. tsentr Press. (in Rus.).

2. Shimon, S. I. (2014). *The theory of property rights as objects of civil legal relations: a monograph*. — Kiev, Yurincom Inter. (in Ukr.).

3. Lapach V. A. (2002) *The system of objects of civil rights: theory and jurisprudence*. Moskov, Yuridicheskij tsentr Press. (in Rus.).

4. Spasibo–Fatěeva I. V. (2000) *Civil-law problems of joint-stock legal relations*. Dis. ... dokt. yurid. nauk. Kharkiv. (in Ukr.).

5. Sklovskiy K. I. (2004) *Application of civil law on ownership and possession. Practical issues*. Moskov, Statut. (in Rus.).

6. Belov V. A. (1996) *Securities as civil rights objects*. Diss. ... kand. yurid. nauk (v forme nauchnogo doklada, vypolnyayushchego takzhe funktsii avtoreferata). Moskov. (in Rus.).

7. Stepanov D. I. (2002) Issues of theory and practice of issuing securities. *Khozyaystvo i pravo (Economy and law)*. 4, 73–85. (in Rus.).
8. Yarots'kiy V. L. (2007) *Securities in the mechanism of legal regulation of property relations*. Dis. ... dokt. yurid. nauk. Kharkiv. (in Ukr.).
9. Belov V. A. (1996) *Securities in Russian Civil Law*. pod. red. Y. A. Sukhanova. Moskov, Uchebno-konsul'tatsionnyy tsentr «YurInfoR». (in Ukr.).
10. Alekseyev S. S. (2007) *Property rights. The problems of theory*. 2–ye izd., Pererab. i dop. Moskov, Norma.
11. Galov V. V. (2003) *Ownership and derivative real rights: theory and practice. A monograph*. Rostov-na-Donu., Izd-vo SKAGS. (in Rus.).
12. Belov V. A. (2012) *Civil law. A common part. Introduction to Civil Law: A Textbook*. 2-ye izd., pererab. i dop. Moskov, Izd-vo Yurayt. T. 1. (in Rus.).
13. Spasibo-Fatêeva Í. V. (2006) Corporate property. *Ukrain's'ke komertsiyne pravo (Ukrainian commercial law)*. 7, 32–35. (in Ukr.).
14. Trofimenko D. S. (2018) *Uncertificated securities as an object of civil law*. Avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenyakh dokt. yurid. nauk. Kharkiv. (in Ukr.).

Стаття надійшла до редакції 12 червня 2018 р.

УДК 347.4

Н. І. Майданик*,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного і трудового права
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

АДАПТАЦІЯ ПРАВА УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ПРАВ ОСІБ ІЗ ПСИХІЧНИМИ РОЗЛАДАМИ

Стаття присвячена дослідженню питань адаптації права України до європейських стандартів охорони прав осіб із психічними розладами. Розглядаються сучасний стан і тенденції охорони прав осіб із психічними розладами, як осіб із обмеженими можливостями.

* Maydanyk N. I., Candidate of Sciences of Law (Ph.D.), Assistant Professor (Docent) of the Civil and Labour Law Department in Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

ADAPTATION OF THE UKRAINIAN LAW TO THE EUROPEAN STANDARDS OF PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONS WITH MENTAL DISORDERS